

ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ 1955 — 1959

Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

Συλλογή και επιμέλεια: Παναγιώτα Μ. Ιωάννου (Ψιλλίτα)

Μουσική επιμέλεια: Μάρω Σκορδή

Έκδοση: Παναγιώτα Μ. Ιωάννου (Ψιλλίτα)
Γρηγόρης Γρηγοριάδης

Λευκωσία

1η Έκδοση 1986

2η Έκδοση 1987-88

και κοινωνικές
σεις αυτές δεν

με σκοπό την
εκδοθεί και με
ν.

Κάποια περάσματα

Στίχοι Μάτσης Κυριάκος

Βρόντημα δόνησε τα σωθικά
από το σάλεμα των ιδεών σου
και ανατάραξε την ψυχή
το γοργοτύπημα των φτερών σου.

Άστραμα φώτισε το μυαλό
από το πέρασμα της ματιάς σου
και αντιφέγγισε στην καρδιά
το στραφτοκόπημα της θωριάς σου.

Κάποια περάσματα —

Βρόντημα δόνησε τ'ε σωθικά
από τ'ε σάλεμα των ιδεών σου
και ανατάραξε τ'η ψυχή
τ'ε γοργοτύπημα των φτερών σου

Άστραμα φώτισε τ'ε μυαλό
από τ'ε πέρασμα τ'ης ματιάς σου
και αντιφέγγισε στην καρδιά
τ'ε στραφτοκόπημα τ'ης θωριάς σου

Κυριάκος Μάτσης

Με αυτά τα λόγια ο Χριστοφής Μάτσης χαιρέτησε τον Τρανό γιό του ΚΥΡΙΑΚΟ ΧΡ. ΜΑΤΣΗ στο πρώτο του μνημόσυνο στο Παλαιχώρι.

(καθ' υπαγόρευση του ιδίου)

Αγαπημένο μας παιδί,
Μπροστά στον ηρωικό σου θάνατο σκύβουμε και σε φιλούμε οι γονείς σου.

Παιδί μας, Κυριάκο μας, σ' αγάπησε η Πατρίδα μας, σ' αγάπησε ο Θεός μας, σ' αγάπησε πολύ η Λευτεριά. Ήσουν δικός της, κι αφού σε ζήτησε θυσία στο βωμό της, χίλιες φορές χαλάλι της.

Αν κλάψαμε, δεν κλάψαμε τον θάνατό σου. Ένα θάνατο με το δάκτυλο στη σκανδάλη και την τρανή στο στόμα κραυγή «ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ» δεν τον κλαίνε γονείς και συγγενείς, μα το έχουν καύχημα, τιμή τους.

Μα κλαίμε που έμειναν τ' άρματά σου ορφανά.

Αχ, παιδί μου

Θάθελα νάταν μπορετό να ξαναγίνω νέος,
να ζώσω το Μ3 σου, να πάρω το σπαθί σου
και ν' ανεβώ στον τόπο σου, να υψώσω την τιμή σου.

Έστειλα τον Γιαννάκη μας
επήγε να σε εύρει
παιδί μου, μείνε ήσυχος
δεν μαύρισε το σπίτι μας
γιατί,
στ' αντάρτικο του Διγενή
έστειλα άλλο μου παιδί.

Αχ ήρωά μου,
σ' ευχαριστώ για τον όρκο
που μου κράτησες,
μα και νεκρό σε ικετεύω,
μια χάρη σου ζητώ,
μην ξεχάσεις το καθήκον σου.
Είμαι εδώ και σου μιλώ,
γνωρίζεις τη φωνή μου,
είμαι ο πατέρας σου παιδί μου.

Στέλλε από εκεί ψηλά,
στέλλε την προσευχή σου
στέλλε την ευλογία σου

για όλο μας τ' αντάρτικο
και για τον ΔΙΓΕΝΗ μας,
για τον τρανό Εθνάρχη μας,
την Κύπρο, τον νησί μας.

Μπαίνω, βγαίνω και μουρμουρίζω τα λόγια σας, που τόσο με συγκινούσαν τότε και που τόσο με κάνουν περήφανο σήμερα.

«Αν είναι να πεθάνουμε για την Ελλάδα,
θεία είναι η δάφνη. Μια φορά κανείς πεθαίνει».

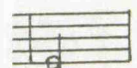
Προς τον ήρωα Μάτση

Στις βουνοπλαγιές της Κύπρου και στα κρύα τα νερά
πολεμούσαν οι λεβέντες για ναρθεί ελευθεριά.
Σύντροφο τους τα ντουφέκι και στην μέση το σπαθί
πολεμήσαν ανδρειωμένοι με τον ΓΕΡΟ-ΔΙΓΕΝΗ.
Κελαηδούνε τα ντουφέκια κι αντηχούνε τα βουνά
και οι Άγγλοι πέφτουν κάτω, πέφτουν τ' άτιμα σκυλιά.
Και στον Φούτ το αναγγέλλουν και τον πιάνει πανικός,
στα χωριά τους στέλλει τότε να τα κάνουν ρημαδιό.
Και στο Δίκωμο επήγαν σ' ένα όμορφο χωριό
και τον ήρωα το Μάτση τον αφήκανε νεκρό.
Ξύπνα, Κυριάκο Μάτση, πούχασες τα νιάτα σου
σου φωνάζει η Ε.Ο.Κ.Α., σου φωνάζει η μάνα σου.
Και στον τόπον που σκοτώθης σ' έκλαψε μια κοπελιά
και τα δάκρυα ποτίσαν το δενδρόν της λευτεριάς.

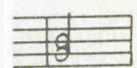

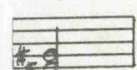
τερεις

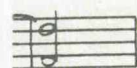
- γώ-

- κρυ

ρε-

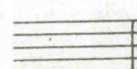
στη ψυ-

Τέσσερις

22η - κα -

Στου Λιοπετρίου τον αχυρώνα
τέσσερεις ήταν οι Θεοί,
πέσανε σ' άνισον αγώνα
για ωραία νίκη Ελληνική.

Δάκρυ για τον αντρείο δε χύνεις,
όταν πεθαίνει γι' αρετή,
πάνω στη γη μνημείο στήνεις
κι άλλο μνημείο μέσ' στην ψυχή.

Κι όποιος περνά
μια αιώνια Ελλάδα
'κει στο Λιοπέτρι προσκυνά.

Τέσσερεις ήταν
ομορφάδα, νιότη, αρετή, παλληκαριά.

Μάτσης

Προς το: Στα πουλάκια (σελ. 251)

Σεις, ωραία μου πουλάκια, που πετάτε υψηλά,
στο χωριό μου όταν πάτε μέσα εις την Πιτσιλιά,
όταν βρείτε τη μαμά μου, πείτε της μη καρτερά,
γιατ' ο Μάτσης εσκοτώθη στου Δικώμου τη σπηλιά.

Δεν σκοτώθη από σφαίρα, ούτε λόγχη Γερμανού,
μόν' από Εγγλέζους βόμβες τους τυράννους τους σκληρούς:
Επολέμαγε δυο χρόνια εις της Κύπρου τα βουνά
κι έπεσε παλληκαρίσια στο βωμό της Λευθεριάς.

Του φωνάζουν οι Εγγλέζοι νάβγει να παραδοθεί,
τη ζωή του να γλυτώσει για να μην (η)σκοτωθεί.
Αυτός όμως απαντάει εις τας ύβρεις των εχθρών
και «Μολών Λαβέ» φωνάζει σαν λιοντάρι των βουνών.

Στέλλει έξω τους συντρόφους που 'χε πάντα στο πλευρό
και ζητά να πολεμήσει μοναχός του τον εχθρό.
Οι Εγγλέζοι επιμένουν να 'βγει να παραδοθεί
και αυτός τους απαντάει αγγλιστί κι ελληνιστί.
Και «Μολών Λαβέ» φωνάζει τότε αυτός εις τον εχθρόν
και αμέσως του ερίξαν βόμβες κι έμεινε νεκρός.

Στους ήρωες του Παλαιχωριού

«Τα ακόλουθα τραγούδια τα σύνταξαν οι νέοι του ΑΠΟΠ Παλαιχωριού στο οίκημά τους στο Παλαιχώρι, ενώ εμείς τα κορίτσια πλέκαμε στεφάνια για το μνημόσυνο του Μάτση 2 μέρες μετά το θάνατό του. Τα τραγουδήσαμε την επομένη στον τόπο της θυσίας του στο Δίκωμο. Είμαστε σύσσωμο το χωριό. Οι κάτοικοι του Δικώμου που ήσαν κέρφιοι ξεχύθηκαν στον τόπο της θυσίας του ήρωα μαζί μας. Αγγλικά στρατεύματα επετέθηκαν στο πλήθος κτυπώντας μας. Οι κοπέλλες τραγουδούσαμε και κλαίγαμε μαζί, σαν μας κτυπούσαν, ήταν κάτι που χαραχτηκε βαθιά στην καρδιά μου. Δεν θα ξεχάσω ποτέ τις σκηνές αυτές».

Μαρτυρία Παναγιώτας Κουφκή
Ιούλιος 1985

Μα-ζί με τον Κα-ρα-ο-λή, τον Νί-κο και τους άλλους, χά-
-σα-με και τον Μάτση μας, που τρόμαξε τους Άγγλους, χά- Άγγλους.

Μαζί με τον Καραολή, το Νίκο και τους άλλους χάσαμε και το Μάτση μας που τρόμαξε τους Άγγλους. Με τη θηλειά εις το λαιμό ο Μιχαλάκης κράζει: «Για σένα Κύπρος μου γλυκιά αγχόνη δε με σκιάζει». Κι ο Νίκος απ' τα βάσανα καθόλου δε λυγίζει και το κορμί του ολόμαυρο στη Λευτεριά χαρίζει. Κι ο Μάτσης απ' την κρύπτη του «Μολών Λαβέ» φωνάζει και στη σκανδάλη τ' όπλου του τον δάχτυλο του βάζει. Χωριό μας, Παλαιχώρι μας, τιμή σου ναι, τιμή σου. Στη Λευτεριά μας έδωσες ακόμα ένα παιδί σου.

Μάτσης Κυριάκος

Από το Παλαιχώρι μας στο Δίκωμο σκοτώθης, προτίμησες τον θάνατο, μα δεν επαραδόθης. Μάτση μας, εις το Δίκωμο έπεσες πολεμώντας κι έδειξες εις τους Βρεττανούς τι πά' να πει ΕΟΚΑ. Μάτση μας, δεν απέθανες πάντα μαζί μας θάσαι,

να δείχνεις εις τους Βρεττανούς πως σφαίρες δεν φοβάσαι.
Φώναξαν να παραδοθείς με άλλους δυο συντρόφους,
Μολών Λαβέ απάντησες και έστειλες τους πρώτους.
Γνώριζες κάθε σπιθαμή της Μάνας μας Ελλάδας
κι αργότερα εφούντωσες του Διγενή τη δάδα.
Ξύπνα, Κυριάκο Μάτση μας, γενναίο παλικάρι,
ξύπνα να δεις τη μάνα σου που σ' έχει για καμάρι,
γιατ' έπεσες μαχόμενος της Πιτσιλιάς βλαστάρι.

Ξύπνα, Κυριάκο μας

Ξύπνησε, Κυριάκο μας, και τράβα την σκανδάλη
και φώναξε «Μολών Λαβέ», ω Μάτση μας, και πάλι.
Ξύπνησε, Κυριάκο μας, σε κράζει το νησί μας
και στάσου το δεξι χέρι πάλι του ΔΙΓΕΝΗ μας.
Ξύπνησε κι ο Γιωρκάτζις μας σε καρτερά στα όρη,
για να ξανατιμήσετε ξανά το Παλαιχώρι.
Το Παλαιχώρι δεν πτοούν οι θάνατοι οι τόσοι,
έχει ακόμα λεβεντιές ΕΟΚΑ να σου δώσει.
Ξύπνησε, Κυριάκο μας, να δεις τα νια βλαστάρια,
που θ' ανεβούνε στα βουνά στα ίδια αχνάρια
Δεν κλαίμε αυτό το θάνατο, δεν κλαίμε το χαμό σου,
κλαίμε π' ο ΓΡΙΒΑΣ έχασε ένα υπαρχηγό του.

Μάτση, αγέρωχο κορμί

(Προς το: Κύπρος μου όμορφο νησί σελ. 205

Μάτση, αγέρωχο κορμί, της Κύπρου παλικάρι,
ήσουν αξέχαστο παιδί της μάνας σου καμάρι.
Την λευθεριά επόθησες, σαν ήσουν στο σχολείο,
αλλά δεν σου την χάρισε της μάχης το πεδίο.
Συ ιστορία έκαμες οι λόγιοι να γράψουν,
τις πράξεις σου τα τρόπαια παντού να τα φωνάξουν.
Άγιασε σαν προσκύνημα ο τόπος του χαμού σου,
στην Κύπρο έδωσες τιμή και δόξα στους γονιούς σου.
Μάτση, σε πεθυμήσαμε, θέλουμε να σε δούμε,
μα εσύ ανέβηκες ψηλά δεν θα σε ξαναδούμε.
Δεν κλαίμε αυτό το θάνατο, δεν κλαίμε τον χαμό σου,
κλαίμε π' ο Γρίβας έχασε ένα υπαρχηγό του.

Κυριάκος Μάτσης

Στίχοι: Κύπρου Χρυσάνθη, Μουσική: Γιάγκου Σουρουλλά

Οι πρώ-τοι που στη μά-χη σου — σαν τον δρό-μο
δειχνουν της τι-μής, μα κι οι στερνοί τη νί-κη ετή-σαν
σαν μήνυ-μα χα-ράς στη γη. — Και εσύ στην τελευ-
-ταια τη μά-χη με τ'ο-ρα-μα της Πευτε-ρίας — χα-
-μός η-μι-θε-ού σου χει λά-χει κι αθανάσι-ας θωμιάς
με — μιάς, — χα-κιθανασί-ας θωμιάς με — μιάς.
Ευτοχι-σμέ-νε Μά — τση, — η μή-μη
θα σε κρατά γενναίο στο του, σαν του ή-λιου θάσαι γως και
γή — μη του πιο Αθηναίου λαμπρού ου-φανού. — πρού-
ου-ρα-νού.

λλά

δρό-μο
στη-σαν
στην τελευ-
γα-
s θω-μιάς
μιάς.
ι-μη
φως και
πρού

Οι πρώτοι που στη μάχη σβήσαν
το δρόμο δείχνουν της τιμής,
μα κι οι στερνοί
τη νίκη στήσαν
σα μήνυμα χαράς στη γη.

Και συ στην τελευταία τη μάχη
με τ' όραμα της Λευτεριάς
χαμός ημίθεου
σου 'χει λάχει
κι αθανασίας βωμός μεμιάς. (δισ)

Ευτυχισμένε Μάτση, η μνήμη
θα σε κρατά γενναίο στο νου
σαν του ήλιου θα 'σαι
φως και φήμη
του πιο Αθηναίου λαμπρού ουρανού.

Ύμνος των πεσόντων
Μουσική: Α. Βαλιαντή

Δεχτείτε τ'αγιοκέρια μας, δαφνοστεφανωμέ-νοι, που με ψυχή θλι-
μέ-νη, φωτί-ζου-με για σας, που με ψυχή θλιμέ-νη, φω-
τί-ζου-με για σας.